

Till Ålands lagting

Talmanskonferensens lagförslag **Ändringar av lagtingsordningen**

INNEHÅLL

Sammanfattning.....	1
Talmanskonferensens förslag.....	1
Talmanskonferensens synpunkter.....	1
Allmän motivering.....	1
Detaljmotivering.....	4
Ärendets beredning.....	11
Talmanskonferensens förslag.....	11

Sammanfattning

Talmanskonferensens förslag

Talmanskonferensen har utvärderat lagtingets nya lagtingsordning och föreslår vissa mindre ändringar. En översyn av arbetsordningen kommer att företas när lagtinget har fattat beslut om lagtingsordningen.

Talmanskonferensens synpunkter

Allmän motivering

Bakgrund

Lagtingsordningen tillhör det fåtal landskapslagar som antas med kvalificerad majoritet. Förutom lagtingsordningen är landskapslagen om Ålands landskapsregering och landskapslagen om jordförvärvsrätt och jordförvärvstillstånd antagna i samma ordning. För närvarande behandlas dessutom ett förslag till en ny landskapslag om hembygdsrätt som föreslås antas med kvalificerad majoritet. Landskapslagen om rösträtt och valbarhet i kommunalval för personer som saknar åländsk hembygdsrätt är också antagen med kvalificerad majoritet med stöd av självstyrelselagens 67 § 2 mom. Även den tidigare gällande garantilagen var antagen med kvalificerad majoritet men lagen är numera upphävd. Därtill kräver ändringar av självstyrelselagen samt jordförvärvlagen att lagtingets beslut fattas med kvalificerad majoritet.

I juni 2011 fattade lagtinget beslut om en ny lagtingsordning. De huvudsakliga ändringarna i förhållande till den tidigare lagtingsordningen rörde lagtingets rätt att upplösa sig, antalet utskott, lagtingsledamöternas immunitet, lantrådets inflytande över landskapsregeringens sammansättning, antalet behandlingar i plenum av lagförslag, benämningar och medborgarinitiativ. Lagtingsordningen, som innehåller enbart bestämmelser av övergripande natur kompletterades med en ny arbetsordning och båda regelverk trädde i kraft den 1 november 2011.

Eftersom snart fyra år har förflutit sedan ikraftträdandet beslöt talmanskonferensen tillsätta en arbetsgrupp för utvärdering och översyn av regelverken. Arbetsgruppen överlämnade den 23 februari 2015 sitt förslag till ändringar av lagtingsordningen och avser att så snart lagtinget fattat beslut

om lagtingsordningen, överlämna ett förslag till revidering av arbetsordningen.

Talmanskonferensens förslag till ändringar av lagtingsordningen överensstämmer med arbetsgruppens. De föreslagna ändringarna innebär till övervägande del förtydliganden men vissa kompletterande bestämmelser föreslås också.

Erfarenheter av gällande lagtingsordning

Lagtingets erfarenheter av de ändringar av lagtingsordningen vilka företogs år 2011 och som innebar att lagtingsordningen numera innehåller enbart bestämmelser av övergripande natur, är huvudsakligen positiva men praktiken visar ändå att ett visst behov av ändringar föreligger.

Till ändringarna i förhållande till den tidigare lagtingsordningen hörde att antalet utskott minskades från fem till tre. Talmanskonferensen konstaterar att åsikterna i lagtinget är delade i fråga om hur ändringen slog ut. Någon ändring i lagtingsordningen av de tre permanenta utskotten föreslås inte i föreliggande framställning men däremot införs en möjlighet för lagtinget att under mandatperioden utöka antalet utskott. Dessutom anser talmanskonferensen att det finns skäl att i arbetsordningen se över ärendefördelningen mellan utskotten.

Avsikten med 2011 års lagtingsordning var att lantrådets inflytande över landskapsregeringens sammansättning skulle utökas och reformen har givit större utrymme för lantrådet att sätta samman ett fungerande arbetslag. En mindre ändring av lagtexten föreslås dock för att undanröja problemet med två landskapsregeringar under en kort övergångsperiod. I den arbetsgrupp som beredde föreliggande framställning fördes dessutom en diskussion om förändringar av bestämmelsen om misstroendeyrkanden men majoriteten valde att inte föreslå någon förändring.

Minskningen av antalet behandlingar i plenum av lagförslag från tre till två har enligt talmanskonferensens bedömning slagit väl ut och de valda benämningarna har varit välfungerande. Bestämmelserna om lagtingets rätt att upplösa sig och om lagtingsledamöternas immunitet har ännu inte tillämpats i praktiken. Bestämmelserna om medborgarinitiativ har endast delvis tillämpats.

Benämningar av Åland och Finland

Frågan om benämningarna av Åland och Finland har berörts i flera sammanhang och de begrepp som berörts är å ena sidan Finland, riket, republiken och staten, å andra sidan Åland, landskapet, landet och autonomin.

I lagmotion nr 2/2010-2011 med förslag till en ny lagtingsordning (s. 3) finns en skrivning om begreppet "land". Där hänvisas till självstyrelsepolitiska nämndens utlåtande till Ålands delegation i Nordiska rådet år 2010 med anledning av Västnordisk råds anhållan om att Nordiska rådet ska använda formuleringen "land" också för de självstyrande områdena och i lagmotionen sägs att kongruens med nämndens utlåtande borde begreppet "land" användas i stället för "landskap". Självstyrelsepolitiska nämnden konstaterade bl.a. att begreppet "land" används i svenska språket sedan urminnes tider också för delar av länder både i Sverige (exempel: Norrland och Svealand) och i Finland (exempel: Åland). Även i Tyskland används begreppet "land" för delar av stater. Nämnden anser således att begreppet "land" är ett vedertaget begrepp för delar av stater. I lagmotionen föreslogs dock ingen sådan ändring utan ändringen bör i stället genomföras i samband med nästa revision av självstyrelselagen då även en ändring av begrepp som "landskapsregering" och "landskapslag" bör övervägas.

I samband med den nya polislagen (antagen 8 april 2013) lanserade lagtinget begreppsparet "Finland och Åland". HD:s utlåtande ang. polislagen

26.6.2013 löd: "Högsta domstolen har fäst uppmärksamhet vid användningen av uttrycket "Finland och Åland" i vissa lagrum som berör internationella konventioner (5 kap. 27 och 43 § samt 9 kap. 10 §). Uttrycket är främmande för terminologin i självstyrelselagen. Där används benämningarna landskapet och riket, såsom de under årtionden konsekvent har använts i juridisk text med anknytning till självstyrelsen, då man haft behov av att särskilja de två parterna i förhållandet. I 9 och 9a kap. självstyrelselagen regleras internationella förpliktelser som Finland ingår och hur de bringas i kraft i landskapet. En avvikelse från den traditionella terminologin i lagtext är inte önskvärd eftersom den är ägnad att framkalla missförstånd. Högsta domstolen anser emellertid att lagtinget inte kan anses ha överskridit sin lagstiftningsbehörighet genom att använda det främmande uttrycket i detta sammanhang." Ålandsdelegationen hade därförinnan (31.05.2013) dragit samma slutsats.

I lag- och kulturutskottets betänkande nr 6/2012-2013 användes samma uttryck: "Enligt utskottets mening bör landskapsregeringen även på sikt utreda fördelningen mellan Åland och Finland i fråga om finansieringen av myndigheter som liksom polisen sköter uppgifter som hänför sig både till landskapets och rikets behörighetsområden." Inte heller denna uppstod några problem i samband med lagstiftningskontrollen.

I lagmotion 2/2010-2011 sägs att man i fråga om Åland bör tala om autonomi framom självstyrelse. Begreppet autonomi är att föredra framom självstyrelse eftersom autonomi är ett internationellt vedertaget begrepp som ofta inkluderar lagstiftningsmakt medan självstyrelse är ett begrepp som används även i fråga om exempelvis kommuner. Dessutom översätts ordet självstyrelse i finska språket till "itsehallinto" vilket direkt översatt betyder självförvaltning, något som närmast för tankarna till förvaltning och inte till en samhällsordning som inkluderar lagstiftningsmakt.

Talmanskonferensen, som konstaterar att det är vanligt på många andra håll att använda begrepp som motsvarar Åland/Finland, anser att begreppet landskap är missvisande eftersom det inte påvisar Ålands särskilda status i relation till de övriga 18 landskapen i Finland. Begreppsparet Åland/Finland bör alltså, enligt talmanskonferensens mening, användas så långt det är möjligt.

Lagtingets förfarande i samband med presidentens utnämning av landshövding

Enligt självstyrelselagens 52 § utnämns landshövdingen av presidenten efter överenskommelse med lagtingets talman. Om samförstånd inte uppnås ska presidenten utse landshövdingen bland fem personer som föreslagits av lagtinget.

Lagtingsordningen och arbetsordningen saknar regler för lagtingets eget förfarande i samband med utnämningen av landshövding. Enligt den arbetsgrupp som beredde föreliggande framställning är sådana bestämmelser behövliga och bestämmelserna bör utformas så att det säkerställs att till landshövding utnämns en person som åtnjuter befolkningens förtroende i enlighet med vad som sägs i Nationernas förbunds råds beslut av den 24 juni 1921.

I framställningen finns vissa bestämmelser om talmannens agerande inför överenskommelsen med presidenten. Eftersom ärendet inte är brådsakande beslöt arbetsgruppen att, efter det att ett förslag till ändringar av arbetsordningen har överlämnats till talmanskonferensen, i samarbete med landskapsregeringen separat utarbeta ett förslag till bestämmelser om lagtingets förfarande i samband med utpekandet av de fem kandidaterna för landshövdingssuppdraget.

GRECO:s rekommendationer

Europarådets organ mot korruption, GRECO (Group of States against Corruption), har våren 2014 rekommenderat Finland att vidta åtgärder för att undanröja risken för korruption bland riksdagsledamöter. Samma rekommendationer gäller uttryckligen även lagtinget.

För riksdagens del har rekommendationerna resulterat i ändringar i arbetsordningen i syfte att öka öppenheten och transparensen i riksdagsledamöternas verksamhet. En bestämmelse om ledamöters skyldighet att ge riksdagen en redogörelse över vissa externa bindningar har införts och kommer att gälla för den nya riksdagen. Anmälningsskyldigheten gäller sådana till ledamotsuppdraget icke-hörande uppdrag, sådan näringsverksamhet, sådant ägande i företag och sådan annan betydande förmögenhet som kan ha betydelse vid bedömningen av personens verksamhet som riksdagsledamot. En ledamot ska också ge riksdagen en redogörelse för inkomsterna från sådana till ledamotsuppdraget icke hörande uppdrag och sådan näringsverksamhet som kan ha betydelse vid bedömningen av personens verksamhet som riksdagsledamot. Vidare har talmanskonferensen fått i uppdrag att utfärda anvisningar om riksdagsledamöternas anmälan av bindningar och om annan praxis i anslutning till ställningen som ledamot. Talmanskonferensen föreslår att en bestämmelse om detta fogas till riksdagens arbetsordning.

Lagtingets talmanskonferens föreslår inte några förändringar av lagtingsordningen men kommer att i samband med översynen av arbetsordningen se över behovet av ändringar till följd av GRECO:s rekommendationer.

Detaljmotivering

5 § Lagtingets sammansättning och valperiod

En ändring av 3 mom. föreslås i förtydligande syfte så att det av lagtexten framgår att bestämmelser om lagtingsledamöternas arvoden samt övriga ersättningar kan tas in i en landskapslag. En sådan landskapslag, landskapslagen om lagtingsledamöternas arvoden och kostnadsersättningar, antogs av lagtinget 12.01.2015.

7 § Valbarhet och inskränkningar i rätten till lagtingsuppdrag

Ändringarna är av språklig natur.

13 § Ledamöternas rätt att yttra sig

Ändringen är av språklig natur.

14 § Sättet att uppträda

Föreslås att inledningen av paragrafen ändras så att det klart framgår att var och en av ledamöterna har ansvar för att i sitt uppdrag uppträda sakligt och värdigt och utan att kränka eller förolämpa andra.

Begreppet ”värdigt” syftar på ledamöternas uppträdande och språkbruk i plenum, i utskott och i andra sammanhang där de framträder som representanter för lagtinget. Det kan också tillämpas vad gäller exempelvis synpunkter som kan anföras i fråga om en lagtingsledamots klädsel i plenum och i liknande sammanhang där ledamöterna företräder lagtinget.

18 § Talmanskonferensen

Föreslås att paragrafens 1 mom. ändras så att utskottens viceordförande fungerar som ersättare för utskottens ordförande och att de lagtingsgrupper som utser en representant i talmanskonferensen samtidigt ska utse en ersättare. Ändringen i fråga om utskottens viceordföranden överensstämmer

med senare års praxis och motiveras av att talmanskonferensen utgör ett samordnande organ utskotten emellan. Ändringen kan föranleda en ändring av 12 § arbetsordningen.

Paragrafens 2 mom. föreslås förtydligt så att det redan av lagtingsordningen framgår att det i arbetsordningen kan bestämmas att talmanskonferensen har beslutanderätt i vissa frågor.

19 § Talmannens uppgifter

Enligt självstyrelselagens 52 § utnämns landshövdingen av presidenten efter överenskommelse med lagtingets talman. Om samförstånd inte uppnås ska presidenten utse landshövdingen bland fem personer som föreslagits av lagtinget. Talmanskonferensen konstaterar att några avvikelser från självstyrelselagen inte kan göras genom underliggande regelverk såsom statstjänstemannalagen eller -förordningen.

Lagtingsordningen och arbetsordningen har hittills saknat regler lagtingets eget förfarande i samband med utnämningen av landshövding. I praktiken har en överenskommelse mellan presidenten och lagtingets talman alltid kunnat nås och talmannen har därför innan informellt förankrat beslutet hos lagtingets ledamöter, ofta genom en så kallad enskild överläggning. Talmanskonferensen föreslår nu att denna praxis kodifieras så att det av lagtingsordningen framgår att talmannen innan en i 52 § självstyrelselagen för Åland avsedd överenskommelse ingås med republikens president om utnämning av landshövding, ska inhämta lagtingsledamöternas åsikt i frågan.

Enligt självstyrelselagens 52 § ska presidenten, om samförstånd med talmannen inte uppnås, utse landshövdingen bland fem personer som föreslagits av lagtinget. Lagtinget här har en formell uppgift att föreslå fem personer varför det är önskvärt med ett förtydligande av regelverket för förfarandet för den händelse att en sådan situation uppstår. Eftersom frågan blir aktuell i lagtinget enbart om talmannen inte kan nå en överenskommelse med presidenten föreslås att talmannen ska kunna anhängiggöra ett förfarande där lagtinget i plenum föreslår fem kandidater till posten som landshövding. Detta föreslås framgå även av 19 §.

20 § Självstyrelsepolitiska nämnden (tidigare 21 §)

Talmanskonferensen föreslår att paragrafen ändras så att självstyrelsepolitiska nämnden kan fatta beslut å lagtingets vägnar i fråga om subsidiaritetsövervakningen på motsvarande sätt som finans- och näringsutskottet kan fatta beslut om tjänstekollektivavtal.

Ett förslag om att ett ärende ska tas upp till behandling ska göras inom tre veckor från den dag då utkastet har sänts elektroniskt till lagtingets ledamöter, om inte självstyrelsepolitiska nämnden av särskilda skäl bestämmer något annat. Även om lagtinget inte omfattas av riksdagsordningens tidsfrist som ger fackutskotten sex veckor att granska ärendet och väcka förslag om ett motiverat yttrande, måste lagtinget handlägga ärendet inom en sådan tidsrymd att stora utskottet får en rimlig möjlighet att beakta det som lagtinget framför i ärendet. I praktiken är lagtingets målsättning att handlägga ärendet inom samma tid, alltså sex veckor, för att säkerställa att lagtingets synpunkter kan inarbetas i stora utskottets betänkande.

Med hänsyn till dessa tidsramar är det svårt att hinna med en beredning som inkluderar beslut i plenum. Särskilt under de perioder som lagtinget inte är samlat kan en sådan handläggningsordning leda till problem. Det är därför mest ändamålsenligt att det är självstyrelsepolitiska nämnden, vars uppgift är att behandla frågor rörande Ålands författningssenliga ställning och externa relationer samt ärenden som gäller Europeiska unionen, som har rätt att besluta i subsidiaritetsärenden på lagtingets vägnar. Antalet le-

damöter i nämnden är därtill så stort att det finns goda förutsättningar för att nämnden speglar salens politiska karta.

Formuleringen i bestämmelsen är densamma som i 43 § om finans- och näringsutskottets godkännande av tjänstekollektivavtal.

21 § Lagtingets utskott (tidigare 20 §)

Frågan om utskotts fördelningen har diskuterats under beredningen av ärendet. Talmanskonferensen finner inte att det finns skäl att ändra antalet utskott men anser att en översyn av ärendefördelningen bör göras i samband med revideringen av arbetsordningen. Dessutom föreslås det att lagtinget för återstoden av respektive valperiod ska kunna tillsätta ytterligare utskott som antingen kan vara av tillfällig eller av mer permanent karaktär.

En ändring av paragrafen föreslås så att justeringsutskottet inte längre tillhör lagtingets permanenta utskott men kan tillsättas på förslag av talmannen och avsättas på samma sätt. Syftet med den ökade flexibiliteten är att möjliggöra andra arrangemang för granskningen av lagtexternas språkliga riktighet. En modell är att granskningen, på samma sätt som i Finlands riksdag, sköts på tjänstemannanivå antingen direkt eller på basen av en delegering från justeringsutskottet. Ett annat alternativ är att lagtinget skulle utse tre justeringsledamöter som kan sammanträda på eget initiativ vid behov och som kan konsulteras då oklarheter uppstår vid tjänstemannagranskningen. En tjänstemannagranskning förutsätter dock dels en välfungerande laggranskning vid landskapsregeringen, dels tillräckliga resurser vid lagtingets kansli.

Enligt 7 § i landskapslagen om Landskapsrevisionen ska myndighetens granskningsrapporter lämnas till lagtinget som delger landskapsregeringen dem. Talmanskonferensen föreslår nu en ändring av lagtingsordningen så att granskningsrapporterna går direkt till finans- och näringsutskottet som ska fatta beslut om ifall granskningsrapporterna är av sådan principiell betydelse att de bör genomgå behandling i plenum. De rapporter som behandlas i plenum ska remitteras till finans- och näringsutskottet samt därefter genomgå enda behandling i lagtinget. Samtliga granskningsrapporter ska enligt landskapslagen om Landskapsrevisionen ingå som referat i den årliga berättelsen vilket innebär att lagtinget ges tillfälle att förr eller senare behandla alla rapporter.

Talmanskonferensen anser slutligen att finans- och näringsutskottets rätt att, till den del lagtingets godkännande behövs, å lagtingets vägnar godkänna tjänstekollektivavtalen för landskapets tjänstemän bör framgå av lagtingsordningen.

21a § Kanslikommissionen (Ny paragraf)

Föreslås att det av lagtingsordningen ska framgå att lagtinget tillsätter en kanslikommission som visserligen är ett förvaltningsorgan men som ändå har en stor praktisk betydelse för lagtingsarbetet. Kanslikommissionens sammansättning och uppgifter ska dock fastställas i lagtingets arbetsordning. Det kan också noteras att även lagtingsgrupperna numera finns omnämnda i lagtingsordningen.

25 § Meddelande om regeringsprogrammet

Gällande 25 § har inneburit att det under en kort tid funnits två landskapsregeringar, den gamla landskapsregeringen och den som utnämns av talmannen men som ännu inte har tillträtt. Talmanskonferensen föreslår därför en ändring av paragrafen så att landskapsregeringen inte ska överlämna sitt program till lagtinget redan innan den tillträder. Istället ska landskapsregeringen omedelbart när den är utnämnd tillträda och som första åtgärd överlämna sitt program till lagtinget i form av ett meddelande. Förslaget över-

ensstämmer med förslaget i den lagmotion som låg till grund för 2011 års lagtingsordning.

För att ytterligare förtydliga lantrådets centrala roll i samband med regeringsbildningen föreslås att lagtingets behandling av meddelandet om regeringsprogrammet avslutas med en omröstning vid vilken det för godkännande av regeringens program, men inte för dess sammansättning, krävs mer än hälften av de avgivna rösterna. Ur parlamentarisk synvinkel får det anses tillräckligt att parlamentet tar ställning till regeringsprogrammet. Både regeringsgrupperna och oppositionen ges möjlighet att framföra sina åsikter i debatten och genom den avslutande omröstningen får den nya landskapsregeringen lagtingets aktiva stöd. I många parlament som exempelvis i Finland förrättar parlamentet inte överhuvudtaget någon omröstning i samband med regeringens tillträde utan regeringen förutsätts ha parlamentets förtroende tills motsatsen visas.

Talmanskonferensen konstaterar att möjligheten att rikta misstroende mot lantrådet på grund av sammansättningen därtill finns redan från och med den dag lantrådet valts.

26 § Ministrarnas bindningar

I gällande paragrafs 2 mom. ingår ett antal exempel på de bindningar som ministrarna bör redovisa såsom näringsverksamhet, ägande i företag, betydande förmögenhet eller skuld samt för sådana uppdrag och andra bindningar vid sidan av lantrådets eller ministrarnas tjänsteåligganden. Momentet föreslås ändrat så att listan över exempel utesluts. Närmare bestämmelser kan intas i lagtingets arbetsordning där det bör övervägas om listan ska kompletteras med andra bindningar än direkt ekonomiska.

28 § Hur ärenden tas upp till behandling i lagtinget

Föreslås en ändring av 1 mom. så att momentet blir i språklig kongruens med paragrafens övriga moment.

Eftersom listan är avsedd att vara uttömmande föreslås att paragrafen kompletteras med en hänvisning till självstyrelsepolitiska nämndens initiativrätt enligt 21 § 3 mom.

31 § Beredningen av ärenden

Inga ändringar föreslås i lagtexten.

Talmanskonferensen konstaterar att det i paragrafens 1 mom. sägs bland annat att revisionsmyndighetens berättelser ska remitteras till ett utskott innan den slutliga behandlingen i plenum. Enligt gällande 7 § i landskapslagen om Landskapsrevisionen ska myndigheten rapportera på fyra olika sätt:

- 1) Landskapsrevisionen sammanställer årligen före utgången av februari månad en berättelse med resultaten från effektivitetsrevisionen (effektivitetsberättelsen). Berättelsen lämnas till lagtinget som delger landskapsregeringen den.

- 2) Landskapsrevisionen kan även lämna granskningsrapporter som avser effektivitetsrevision under finansåret. Om en separat granskningsrapport har lämnats under året ska den ingå som ett referat i den årliga berättelsen. Granskningsrapporterna lämnas till lagtinget som delger landskapsregeringen dem.

- 3) Landskapsrevisionen lämnar en revisionsberättelse med resultaten från den årliga revisionen (sifferberättelsen) till landskapsregeringen inom en månad efter att landskapsregeringen har fastställt årsredovisningen.

- 4) Landskapsrevisionen lämnar årligen före utgången av september en berättelse om sin verksamhet till lagtinget.

Finans- och näringsutskottet har haft synpunkter på revisionsberättelserna och skriver bland annat följande i sitt betänkande 13/2013-2014:

”När det gäller förfarandena och processandet av berättelser och granskningsrapporter anser utskottet att det är nödvändigt att överväga förfarandenas tidtabell. Utskottet finner det inte optimalt att effektivitetsrevisionen behandlas separat från revisionsberättelsen med resultaten från den årliga revisionen. Därtill anser utskottet det tveksamt om det är nödvändigt med en lagtingsbehandling av en särskild berättelse från Landskapsrevisionen i september om dess verksamhet.

Landskapsrevisionen kan därutöver närhelst under året överlämna granskningsrapporter till lagtinget. Utskottet finner att sådana rapporter inte borde behandlas i plenum eller utskott om inte särskilda skäl föreligger.

Utskottets uppfattning är således att allt som hänger samman med revisionen behandlas sammanhållet och då gärna under våren. I avvaktan på att det blir möjligt att göra en översyn av lagstiftningen om Landskapsrevisionen kunde detta åstadkommas i praktiken. Landskapsrevisionen kunde avge sin berättelse om effektivitetsrevisionen i december och berättelsen om sin egen verksamhet under våren. Gällande lagstiftning förhindrar inte Landskapsrevisionen att avge dessa handlingar tidigare. Dessutom kunde rutinerna göras sådana att Landskapsrevisionen bedömer om en granskningsrapport är av sådan dignitet att den bör avlämnas till lagtinget under året eller om den kan invänta berättelsen om effektivitetsrevisionen. Utskottet förordar dessutom om inte särskilda skäl föreligger en sambehandling i plenum och utskott av alla berättelser, meddelanden och rapporter.”

Mot bakgrund av att landskapsregeringen bereder ett förslag till ändring av landskapslagen om Landskapsrevisionen föreslås i detta skede inga ändringar av paragrafen men landskapsregeringen uppmanas att i praktiken efterleva finans- och näringsutskottets betänkande.

33 § Behandlingen i plenum

Föreslås att paragrafens 1 mom. får följande lydelse: Förslag till en landskapslag, förslag som gäller lagtingets bifall till ikraftträdandet av internationella avtal samt förslag till lagtingets arbetsordning tas upp till två handlingar i plenum. Se detaljmotiveringen till 58 §.

34 § Beslut i plenum

Föreslås några språkliga ändringar. Begreppet ”flertal” ändras till ”majoritet” och ”avgör lotten” ersätts med ”avgörs genom lottning”.

36 § Misstroendeyrkande

Föreslås en språklig ändring så att lagtexten blir kongruent med 37 §.

Minst fem lagtingsledamöter kan framställa ett skriftligt yrkande på att lagtinget ska förklara att lantrådet saknar lagtingets förtroende. För godkännande av ett yrkande om misstroende krävs minst 16 röster. I lagtingets arbetsordning finns närmare bestämmelser om misstroendeyrkande.

Bestämmelsen om att misstroendeyrkandet ska riktas till lantrådet har tillkommit mot bakgrund av att lantrådets inflytande över ministärens sammansättning är betydande. Ministrarna utnämns av talmannen på förslag av lantrådet och lantrådet kan avsätta en minister utan lagtingets medverkan. Därför bör lantrådet också ha ansvaret för att hela landskapsregeringen har lagtingets förtroende. Gällande regel innebär även att en enskild minister tillsätts och avsätts på samma sätt, nämligen på försorg av lantrådet.

Trots att misstroenden ska riktas mot lantrådet är det helt möjligt att formulera ett yrkande om misstroende så att det av motiveringen framgår att misstroendet i praktiken i första hand gäller en eller flera utpekade ministrar.

Talmanskonferensens beslut fattades efter en omröstning som utföll 4-4 varvid ordförandens röst avgjorde.

38 § Frågor och debatter.

Enligt gällande lagtingsordning har en ledamot i lagtinget rätt att ställa en skriftlig fråga i en angelägenhet inom landskapsregeringens behörighet. Föreslås att landskapsregeringens "behörighet" i förtydligande syfte byts till landskapsregeringens "ansvarsområde". På så sätt blir det tydligt att frågor kan ställas även om de rör rikets behörighet under förutsättning att det rör landskapets intresse. Som exempel kan nämnas frågor som rör åtgärder som landskapsregeringen vidtagit med anledning av rikets system för stöd till vindkraften.

41 § Landshövdingens rätt att vara närvarande och att yttra sig

Den föreslagna ändringen föranleds av de synpunkter som framförs ovan i den allmänna motiveringen.

44 § Lagtingets rätt att få information

Föreslås i förtydligande syfte ett nytt 2 mom. enligt vilket de ledamöter som fått del av information enligt paragrafen ska iaktta den sekretess som är påkallad av lag och av vad berört organ i varje enskilt fall efter att ha hört landskapsregeringen beslutar. Bestämmelsen motsvarar lagtingsordningens 62 §.

I beredningen fördes en diskussion om utskottens insyn i aktiebolag men det konstaterades att frågan regleras i aktiebolagslagen och att utskotten i stället bör vända sig till ansvarig minister med frågor som gäller ägarstyrningen. I fråga om helägda bolag kan utskotten därtill höra VD och styrelseordföranden.

46 § Offentligheten i lagtingets verksamhet

Föreslås ett förtydligande enligt vilket utskottens betänkanden och utlåtanden blir offentliga när de justerats. Även de handlingar som utskotten fogat till betänkanden eller utlåtanden eller som utskotten uttryckligen beslutat att ska vara offentliga blir offentliga i och med justeringen.

Talmanskonferensen, som avser fatta ett principbeslut i ärendet, konstaterar att landskapslagen om allmänna handlingars offentlighet inte är tillämplig på lagtinget eftersom lagtinget inte är en myndighet.

51 § Budgeten

Inga ändringar föreslås i lagtexten.

Talmanskonferensen konstaterar att enligt paragrafens 2 mom. ska budgeten publiceras i Ålands författningssamling. Publiceringen sker upplysningsvis och är inte en förutsättning för att budgeten ska kunna tillämpas utan lagtingets beslut gäller omedelbart efter att det undertecknats. Budgetbesluten binder i regel inte allmänheten utan enbart landskapsregeringen.

52 § Tilläggsbudgeter och kompletterande budgetförslag

Föreslås att rubriken och lagtexten ändras så att det blir möjligt att till lagtinget överlämna kompletterande budgetförslag på motsvarande sätt som lagförslag. Ett kompletterande budgetförslag kan bli aktuellt om det exempelvis uppdagas mindre fel i det ursprungliga förslaget.

I samband med översynen av arbetsordningen bör det införas regler för lagtingets hantering av kompletterande budgetförslag på motsvarande sätt som det i 44 § arbetsordningen finns regler för behandlingen av kompletterande lagförslag vilka remitteras till det utskott som bereder det ursprungliga förslaget och att utskottet ska behandla det ursprungliga förslaget och det kompletterande lagförslaget i ett sammanhang.

54 § Anslag i budgeten

Inga ändringar föreslås i lagtexten i detta skede eftersom landskapsregeringen planerar förändringar av finansförvaltningslagen.

Landskapsregeringen uppmanas istället att i samband med revideringen av finansförvaltningslagen se över också lagtingsordningens bestämmelser. I samband med översynen bör även fonder innanför och utanför budgeten övervägas liksom frågan om det i lagtingsordningen bör ingå grundläggande bestämmelser om hur bokslutet ska utformas.

Till den del ändringarna av finansförvaltningslagen berör lagtingets regelverk bör landskapsregeringen samråda med talmanskonferensen innan lagförslaget överlämnas till lagtinget.

58 § Behörighet i internationella frågor

Föreslås att paragrafens 1 mom. ändras och får följande lydelse: ”Lagtinget ger sitt bifall till ikraftträdandet av internationella avtal i den ordning som gäller för behandlingen av förslag till landskapslagar.” Enligt förslaget ska det alltså inte längre framgå att initiativet till lagtingets bifall måste komma från republikens president. Noteras kan att det inte heller av självstyrelselagen framgår att det är presidenten som ska framställa en begäran om lagtingets bifall till ikraftträdandet av internationella avtal.

Bakgrunden till förslaget är att lagtingets lag- och kulturutskott i samband med behandlingen av det fakultativa protokollet till den internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter samt med förslag till lag om sättande i kraft av de bestämmelser i protokollet som hör till området för lagstiftningen, i sitt betänkande (nr 3/2013-2014) framförde att frågan om att i lagtinget initiera ärenden som rör lagtingets godkännande av internationella fördrag bör beaktas i samband med den förestående översynen av lagtings- och arbetsordningen. Samtidigt som ett bifall till lagen om ikraftträdande av ett fakultativt protokoll till ESK-konventionen gavs på basen av en framställning från republikens president, gav nämligen lagtinget på eget initiativ också ett bifall till ESK-konventionen. Bifallet publicerades senare i Finlands författningssamlings fördragsserie. Talmanskonferensen konstaterar att en praxis för lagtingets bifall på eget initiativ därmed har etablerats med riksmyndigheternas medverkan.

Bestämmelserna i 58 § kan kompletteras i arbetsordningen där det kan utfärdas närmare bestämmelser om förfarandet (se 63 §).

I kongruens med den föreslagna ändringen föreslås likaså en ändring av 33 §.

59 § Lagtingets deltagande i beredningen av ärenden som gäller Europeiska unionen

Enligt paragrafens 3 mom. ska landskapsregeringen ge självstyrelsepolitiska nämnden information om ärendets behandling i statsrådet samt i mån av möjlighet om behandlingen i Europeiska unionen. Föreslås ett tillägg till momentet enligt vilket självstyrelsepolitiska nämnden kan höra Finlands regerings representanter i nämnda ärenden. Tillägget föreslås i förtydligande syfte och överensstämmer med praxis.

61 § Lagtingets deltagande i parlamentens subsidiaritetskontroll

Föreslås i förtydligande syfte att bestämmelsen i paragrafen kompletteras med en hänvisning till 21 §.

64 § Ändringar av lagtingsordningen

Föreslås att en särskild paragraf om ändringar av lagtingsordningen tas in i förtydligande syfte.

Ikraftträdande

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 november 2015.

Ärendets beredning

Vid talmanskonferensens avgörande behandling deltog ordföranden, talman Britt Lundberg, vicetalman Roger Jansson samt ledamöterna Christian Beijar, Anders Eriksson (delvis), Jörgen Pettersson (delvis) och Katrin Sjögren.

Ärendet har varit föremål för beredning i en av talmanskonferensen tillsatt arbetsgrupp. Arbetsgruppen bestod av vicetalman Viveka Eriksson, ordförande, vicetalman Roger Jansson samt lagtingsledamöterna Christian Beijar, Brage Eklund och Harry Jansson. Sekreterare för arbetsgruppen var lagtingsdirektören Susanne Eriksson. Arbetsgruppen hörde landshövding Peter Lindbäck samt inbegärde ett utlåtande från tidigare lagtingsdirektören Lars Ingmar Johansson. Vidare inhämtades utlåtanden från lagtingets utskott samt från utskottssekreterarna. Arbetsgruppens förslag var inte enigt till alla delar varför två reservationer fogades till förslaget.

Talmanskonferensen beslöt att lagförslaget presenteras av vicetalman Viveka Eriksson

Talmanskonferensens beslut var inte till alla delar enigt. Vicetalman Viveka Eriksson m.fl. och lagtingsledamöten Anders Eriksson fogar reservationer till lagförslaget.

Talmanskonferensens förslag

Med hänvisning till det anförda föreslår talmanskonferensen

att lagtinget i enlighet med 64 § lagtingsordningen (2011:97) för Åland, antar

LANDSKAPSLAG om ändring av lagtingsordningen för Åland

I enlighet med lagtingets beslut, tillkommet i den ordning 64 § lagtingsordningen anger,

ändras 5 § 3 mom., 7 §, 13-14 §§, 18 §, 20 §, 21 §, 25 § 1-2 mom., 26 § 2 mom., 28 § 1 mom., 33 § 1 mom., 34 §, 36 §, 38 § 1 mom., 41 §, 46 § 2 mom., 52 §, 59 § 3 mom., 58 § 1 mom., 61 § och 64 § samt rubrikerna till 52 § och 11 kap. samt

fogas till 19 § ett nytt 4 mom., en ny 21a §, till 28 § ett nytt 2 mom. varvid gällande 2-3 mom. blir 3-4mom. samt ett nytt 5 mom. varvid gällande 4-8 mom. blir 6-10 mom. samt till 44 § ett nytt 2 mom. lagtingsordningen (2011:97) för Åland, varav 28 och 64 §§ sådana de lyder i lagtingsordningen (24/2013) för Åland.

2 kap.

Lagtinget och lagtingsledamöterna

5 §

Lagtingets sammansättning och valperiod

För ledamotskapet i lagtinget utgår ett arvode samt övriga ersättningar i enlighet med vad som bestäms i arbetsordningen *eller i en landskapslag*. I

arbetsordningen *eller landskapslagen* kan också bestämmas att ersättning i särskilda fall ska utgå till tidigare ledamöter under en begränsad period. Om pension för ledamöterna bestäms i landskapslag.

7 §

Valbarhet och inskränkningar i rätten till lagtingsuppdrag

Valbar i lagtingsval är varje röstberättigad som inte är omyndig eller som *inte* innehar en militär tjänst. Förlorar en ledamot sin valbarhet, upphör hans eller hennes uppdrag som ledamot av lagtinget.

En ledamot som har *utnämnts* till medlem av landskapsregeringen ska frånträda sitt uppdrag som ledamot av lagtinget för den tid uppdraget i landskapsregeringen varar. Under denna tid inträder ersättaren i hans eller hennes ställe i lagtinget. En medlem av landskapsregeringen som valts till ledamot av lagtinget skall avgå från landskapsregeringen om han eller hon inte enligt bestämmelserna i detta mom. frånträder sitt uppdrag som ledamot av lagtinget.

13 §

Lagtingsledamöternas rätt att yttra sig

Varje *ledamot av lagtinget och landskapsregeringen* har rätt att i lagtinget fritt tala om alla angelägenheter som debatteras samt om behandlingen av dem om inte annat bestäms i denna lagtingsordning. Talmanskonferensen kan dock besluta om tidsbegränsningar av anföranden i enlighet med vad som närmare bestäms i lagtingets arbetsordning.

14 §

Sättet att uppträda

Var och en av lagtingets ledamöter har ansvar för att i sitt uppdrag uppträda sakligt och värdigt och utan att kränka eller förolämpa andra. Om en lagtingsledamot bryter mot denna bestämmelse kan talmannen påpeka detta eller frånta ledamoten rät-ten att fortsätta tala. En lagtingsledamot som upprepade gånger bryter mot ordningen kan tilldelas en vaming av lagtinget eller utestängas från lagtingets sammanträden för högst två veckor.

3 kap.

Lagtingets organisation

18 §

Talmanskonferensen

Talmanskonferensen består av talmannen, vicesalmännen, utskottsordförandena *för de permanenta utskotten* och en ledamot från var och en av de lagtingsgrupper som inte annars skulle vara representerade i talmanskonferensen. *Ett utskotts viceordförande är ersättare för utskottets ordförande. De lagtingsgrupper som utser en representant till talmanskonferensen ska samtidigt utse en ersättare.*

Talmanskonferensen *fattar beslut i enlighet med vad som bestäms i lagtingets arbetsordning samt* ger råd till talmannen om hur lagtingsarbetet ska ordnas och om förfarandet vid behandlingen av ärenden i lagtinget. Talmanskonferensen kan även överlämna lagförslag till lagtinget i ärenden som rör lagtingets organisation eller arbete eller Ålands delegation i Nordiska rådets organisation eller arbete.

19 §

Talmannens uppgifter

Innan talmannen ingår en i 52 § självstyrelselagen för Åland avsedd överenskommelse med republikens president om utnämning av landshöv-

ding, ska talmannen inhämta lagtingsledamöternas åsikt i frågan. Talmannen kan i lagtinget anhängiggöra ett förfarande där lagtinget i plenum utser fem kandidater till posten som landshövding.

20 §

Självstyrelsepolitiska nämnden

Lagtinget tillsätter för varje valperiod en självstyrelsepolitisk nämnd för behandling av frågor rörande Ålands författningens ställning och externa relationer samt ärenden som gäller Europeiska unionen enligt vad som närmare bestäms i 9 kap.

Självstyrelsepolitiska nämnden består av talmannen samt minst fyra och högst nio ledamöter samt ett nödvändigt antal ersättare som lagtinget väljer inom sig.

Självstyrelsepolitiska nämnden kan vid behov avge ett yttrande till landskapsregeringen i ett ärende som hör till nämndens uppgiftsområde. Nämnden kan även besluta att ett sådant ärende ska tas upp till debatt i plenum, varvid lagtinget dock inte fattar beslut i saken.

I lagtingets arbetsordning finns närmare bestämmelser om självstyrelsepolitiska nämnden. I arbetsordningen kan det också intas bestämmelser om att självstyrelsepolitiska nämnden ges i uppdrag att å lagtingets vägnar fatta beslut om ett förslag till motiverade yttranden i subsidiaritetsärenden.

21 §

Lagtingets utskott

Lagtinget tillsätter för varje valperiod följande permanenta utskott:

- 1) lag- och kulturutskottet,
- 2) finans- och näringsutskottet och
- 3) social- och miljöutskottet (uteslutning).

Lagtinget kan även tillsätta ett justeringsutskott på förslag av talmannen. På motsvarande sätt kan ett justeringsutskott avskaffas.

Lagtinget kan dessutom tillsätta ytterligare utskott antingen för återstoden av en valperiod eller för att bereda särskilda ärenden.

Lagtinget kan på förslag av talmannen eller talmanskonferensen besluta om nyval av ett eller flera utskott.

Granskningsrapporter som i enlighet med 7 § landskapslagen om Landskapsrevisionen (/) lämnas till lagtinget, översänds till finans- och näringsutskottet som fattar beslut om huruvida granskningsrapporterna ska genomgå behandling i plenum.

Finans- och näringsutskottet kan till den del lagtingets godkännande behövs, godkänna tjänstekollektivavtalen för landskapets tjänstemän.

I lagtingets arbetsordning finns närmare bestämmelser om utskotten.

21a § (ny)

Kansli Kommissionen

Lagtinget tillsätter för varje valperiod en kansli Kommission. Kansli Kommissionens sammansättning och uppgifter fastställs i lagtingets arbetsordning.

4 kap. Regeringsbildningen

25 §

Meddelande om regeringsprogrammet

Landskapsregeringen ska utan dröjsmål (uteslutning) överlämna sitt program till lagtinget i form av ett meddelande. Samma förfarande ska iakt-

tas när landskapsregeringens program eller sammansättning har ändrats på ett betydande sätt.

Lagtingets behandling av meddelandet avslutas med en omröstning vid vilken det för godkännande av regeringens program (*uteslutning*) krävs mer än hälften av de avgivna rösterna.

-----

26 §

Ministrarnas bindningar

Lantrådet och varje minister ska utan dröjsmål efter utnämningen ge en för lagtinget avsedd redogörelse för bindningar som kan ha betydelse vid utövningen av verksamheten som medlem av landskapsregeringen (*uteslutning*). Närmare bestämmelser kan intas i lagtingets arbetsordning.

5 kap.

Ärenden i lagtinget

28 §

Hur ärenden tas upp till behandling i lagtinget

Ärenden kan tas upp i lagtinget på nedan angivna sätt.

Republikens president överlämnar genom landshövdingen en framställning eller ett meddelande i enlighet med självstyrelselagen.

Landskapsregeringen överlämnar ärenden till lagtinget i form av

1) ett lagförslag eller ett kompletterande lagförslag,

2) ett budgetförslag,

3) ett meddelande,

4) en berättelse,

5) en redogörelse eller

6) en årsredovisning i enlighet med 25 § landskapslagen (1971:42) om Ålands landskapsregering.

Självstyrelsepolitiska nämnden initierar en debatt i ett ärende enligt 20 § 3 mom.

-----

33 §

Behandlingen i plenum

Förslag till en landskapslag, *förslag som gäller lagtingets bifall till ikraftträdandet av internationella avtal* samt förslag till lagtingets arbetsordning tas upp till två behandlingar i plenum. Detsamma gäller lagtingets utlåtande i enlighet med självstyrelselagens 12 § 2 mom.

-----

34 §

Beslut i plenum

Beslut i plenum fattas med *majoritet* av de avgivna rösterna, om inte något annat bestäms särskilt. Vid lika röstetal avgör talmannens röst utom vid val då *valet avgörs genom lottning*. Närmare bestämmelser om röstningsförfarandet finns i lagtingets arbetsordning.

36 §

Misstroendeyrkande

Minst fem lagtingsledamöter kan framställa ett skriftligt yrkande på att lagtinget ska förklara att lantrådet saknar lagtingets förtroende. För god-

kännande av ett yrkande om misstroende krävs minst 16 röster. I lagtingets arbetsordning finns närmare bestämmelser om behandlingen av misstroendeyrkanden.

38 §

Frågor och debatter

En ledamot har rätt att i lagtinget ställa en skriftlig fråga till landskapsregeringen eller en medlem i landskapsregeringen i en angelägenhet inom landskapsregeringens *ansvarsområde*. Dessutom har ledamöterna möjlighet att vid särskilda frågestunder ställa frågor till landskapsregeringen i angelägenheter inom landskapsregeringens *ansvarsområde*.

-----

41 §

Landshövdingens rätt att vara närvarande och att yttra sig

Landshövdingen har rätt att vara närvarande vid plenum och att yttra sig i frågor som berör förhållandet mellan Åland och *Finland*.

6 kap.

Information och offentlighet

44 §

Lagtingets rätt att få information

Ledamöter som fått del av information enligt denna paragraf ska iaktta den sekretess som är påkallad av lag och av vad berört organ i varje enskilt fall efter att ha hört landskapsregeringen beslutar.

46 §

Offentligheten i lagtingets verksamhet

Utskottens sammanträden är inte offentliga om inte annat beslutas i lagtingets arbetsordning. *Utskottens betänkanden och utlåtanden samt till dem bifogade handlingar blir offentliga när de justerats.*

-----

8 kap.

Finanserna

52 §

Tilläggsbudget och kompletterande budgetförslag

Om det finns behov av att ändra landskapets budget ska landskapsregeringen överlämna ett förslag till tilläggsbudget till lagtinget. *Landskapsregeringen kan även överlämna ett kompletterande budgetförslag.*

9 kap.

Internationella förhållanden

58 §

Behörighet i internationella frågor

Lagtinget ger sitt bifall till ikraftträdandet av internationella avtal i den ordning som gäller för behandlingen av förslag till landskapslagar i enlighet med vad som närmare bestäms i arbetsordningen.

-----

59 §

*Lagtingets deltagande i beredningen av ärenden som gäller
Europeiska unionen*

Landskapsregeringen ska ge självstyrelsepolitiska nämnden information om ärendets behandling i statsrådet samt i mån av möjlighet om behandlingen i Europeiska unionen. *Självstyrelsepolitiska nämnden kan höra Finlands regerings representanter i dessa ärenden.*

-----

61 §

Lagtingets deltagande i parlamentens subsidiaritetskontroll

Bestämmelser om hur beslut fattas om lagtingets ståndpunkt huruvida ett utkast till en europeisk lagstiftningsakt är förenligt med subsidiaritetsprincipen finns i 20 § samt i lagtingets arbetsordning.

11 kap.

Särskilda bestämmelser

64 §

Ändringar av lagtingsordningen

Beslut om ändring eller upphävande av eller avvikelser från bestämmelser i denna lagtingsordning ska vid ärendets andra behandling omfattas av minst två tredjedelar av de avgivna rösterna.

Denna lag träder i kraft den 1 november 2015.

Mariehamn den 16 mars 2015

Ordförande

Britt Lundberg

Sekreterare

Susanne Eriksson

Till Ålands lagting

Reservation till talmanskonferensens lagförslag nr 1/2014-2015 gällande arbetsgrupp för översyn av lagtingsordningen och arbetsordningen

Eftersom vårt förslag till ändring av 36§ Misstroendeyrkande inte omfattats reserverar vi oss mot lagförslaget till den delen.

Att ett misstroendeyrkande endast kan riktas mot lantrådet, inte mot enskilda medlemmar av landskapsregeringen avviker från allmänt omfattade principer i parlamentariska styrelseskick.

Parlamentarism innebär att regeringen i alla situationer ska åtnjuta folkrepresentationens förtroende. I de allra flesta parlamentariska styrelseskick förverkligas detta genom att ett misstroendeinstitut ingår i författningen. Detta är i regel utformat så att ett misstroendeyrkande kan riktas antingen mot regeringschefen/regeringen som helhet eller mot en enskild medlem av regeringen.

Också i nu gällande lagtingsordningen finns den parlamentariska principen uttalad, genom bestämmelsen i 4 § som anger: "Regeringsmakten utövas av landskapsregeringen, vars medlemmar ska åtnjuta lagtingets förtroende." Den bestämmelsen följs inte upp i 36 § på ett sätt som motsvarar innebörden av 4 §.

Det väsentliga i fråga om misstroendeinstitutet i ett parlamentariskt system är att regeringen som kollektiv men också varje enskild medlem av regeringen i varje situation ska vara medveten om att uppdraget måste utövas på ett sådant sätt att förtroendet kan bibehållas. I annat fall kan frågan om misstroende väckas.

Nuvarande reglering innebär att de enskilda ministrarna kan anses fria från individuellt politiskt ansvar och endast delar ett kollektivt ansvar med kollegerna i landskapsregeringen.

Genom lagstiftning och praxis har de enskilda medlemmarna i landskapsregeringen med tiden tilldelats allt mera makt och ansvar. Graden av "ministerstyre" har under årens lopp utökats betydligt.

Eftersom de enskilda medlemmarnas ställning och makt på detta sätt utvecklats och utökats är det också nödvändigt att deras ansvar tydligt betonas. Möjligheten att väcka misstroende mot en enskild medlem markerar varje ministers ansvar som medlem i det kollektiv landskapsregeringen utgör.

Även om lantrådet har det yttersta ansvaret för landskapsregeringens handlande kan det ändå uppstå situationer där lantrådets ställning eller landskapsregeringens politiska bas inte ifrågasätts men där en enskild ledamot på något sätt betett sig så klandervärt eller gjort sådana politiska felbedömningar att ett misstroendeyrkande mot ledamoten enskilt kan anses motiverat. Att i ett sådant fall rikta ett misstroende mot lantrådet skapar onödig turbulens och leder till politiska spänningar och osäkerhet. Ett misstroende mot lantrådet leder till hela regeringens fall, nya regeringsförhandlingar och ett nytt handlingsprogram.

Om misstroendet gäller hela regeringen eller lantrådet ska talmannen enligt 27 § 2 mom. bevilja vederbörande avsked och ny regeringsbildning vidta enligt 24 och 25 §§. Om misstroendet avser en enskild ledamot är det knappast skäligt att åtgärden medför hela regeringens fall. Det är tillräckligt att talmannen enligt gällande bestämmelser beviljar vederbörande avsked och att lantrådet föreslår en ny medlem som utnämns av talmannen. Eventuellt kan 27 § 2 mom. kompletteras så att talmannen utan särskild begäran beviljar också en enskild medlem avsked om han/hon saknar lagtingets förtroende.

Med anledning av det ovanstående föreslår vi

att lagtinget beslutar att 36 § i lagtingsordningen får följande lydelse:

36 §

Misstroendeyrkande

Minst fem lagtingsledamöter kan framställa ett skriftligt yrkande på att lagtinget ska förklara att ~~lantrådet~~ *landskapsregeringen eller någon av dess medlemmar* saknar lagtingets förtroende. För godkännande av ett yrkande om misstroende krävs minst 16 röster. I lagtingets arbetsordning finns närmare bestämmelser om misstroendeyrkande.

Mariehamn den 16 mars 2015

Viveka Eriksson

Katrin Sjögren

Tony Asumaa

Anders Eriksson

Till Ålands lagting

Reservation till talmanskonferensens lagförslag nr 1/2014-2015 gällande arbetsgrupp för översyn av lagtingsordningen och arbetsordningen

Undertecknad har under behandlingen föreslagit att ersättersystemet avskaffas. Denna fråga diskuterades ingående i samband med den totalrevidering av lagtingsordningen som genomfördes 2010 med utgångspunkt i två lagmotioner i ärendet.

Lagtingsledamot Danne Sundman och lagtingsledamot Anders Eriksson anförde bland annat följande i frågan:

”Samtidigt medlemskap i lagtinget och landskapsregeringen

Den bestämmelse, populärt kallad ”Lex Gunnar”, enligt vilken en lagtingsledamot inte samtidigt kan vara medlem av landskapsregeringen infördes genom en lagmotion år 1970. En motsvarande bestämmelse togs in då landstingsordningen totalreviderades år 1972.

2001 års kommitté för utredning av parlamentarism

Bestämmelsen om samtidigt medlemskap i lagtinget och landskapsregeringen berördes i 2001 års kommitté för utredning av parlamentarism som i sin rapport av den 11 juni 2003 anförde följande argument för och emot bibehållande av den s.k. Lex Gunnar:

En lagtingsledamot som också sitter i landskapsstyrelsen har redan tagit ställning till olika frågor och har därmed sin handlingsfrihet beskuren. Utan Lex Gunnar skulle det kunna bli svårigheter att besätta utskottsuppdragen i lagtinget om landskapsstyrelsens medlemmar också har mandat i lagtinget. Ett annat ofta upprepat argument var enligt kommittén att bestämmelsen motverkar maktkoncentration och breddar underlaget för att besätta olika politiska uppdrag. Systemet med suppleanter har också ansetts medföra vissa olägenheter bland annat för att de lagtingsledamöter som innehar suppleantplats i lagtinget ofta blir särskilt lojala mot landskapsstyrelsen på grund av sin egen beroendeställning. Den omständigheten att ersättare är lojala mot sin grupp och sin regering kunde enligt kommittén dock knappast betraktas som något anmärkningsvärt eller negativt; parlamentarismen som system bygger på partidisciplin och gruppsamhörighet. Suppleanterna bedömdes ha en utsatt situation i och med att deras uppdrag kan upphöra från en dag till en annan om landskapsstyrelsen avgår. Grupper som medverkar i landskapsstyrelsen och som har ersättare i lagtinget ”exponerar” enligt kommittén flera personer än andra grupper.

Kommittén konstaterade vidare att om regeln skulle upphävas kan det tänkas få som följd att också sådana personer som inte har en plats i lagtinget skulle utses till medlemmar i landskapsregeringen för att inte dränera lagtingsgrupperna alltför mycket vilket har både positiva och negativa verkningar. Ett visst antal icke-parlamentariker kan tillföra landskapsstyrelsen nya insikter och erfarenheter. Om flera icke-parlamentariker tas med i landskapsstyrelsen kan detta å andra sidan betraktas som en brist i gruppens

demokratiska förankring i och med att dessa personers ställning inte har prövats i ett val.

Det bedömdes även som viktigt att landskapsstyrelseledamöterna är närvarande vid lagtingets plena eftersom den viktiga politiska debatten bör föras i lagtinget. Är landskapsstyrelseledamöterna samtidigt medlemmar av lagtinget garanteras deras närvaro i plenum. Är de frånvarande kan majoritetsblockets röstövertikt riskeras vid eventuella omröstningar.

Kommittén kom visserligen fram till slutsatsen att Lex Gunnar ska bibehållas men betänkandet visar att det sammantaget finns argument såväl för som emot ett samtidigt medlemskap i lagtinget och landskapsregeringen.

Förslaget i föreliggande lagmotion

Medlemskap i landskapsregeringen ska enligt vår mening inte utgöra ett hinder för samtidigt ledamotskap i lagtinget. Förutom ovan nämnda fördelar med ett sådant system kan det konstateras att eftersom det numera tillämpas parlamentarism i relationen lagtinget-landskapsregeringen äger argumenten om beskuren handlingsfrihet och maktkoncentration inte längre samma riktighet. Mot bakgrund av att parlamentarism innebär att en regering ges en fullmakt att driva en viss politik och att söka stöd för den i parlamentet är det naturligt att regeringsledamöterna kan argumentera och vid behov även rösta för sina egna förslag vilket är fallet i många andra parlamentariska system.

Denna förändring och en framtida utveckling av självstyrelsen förutsätter dock att landskapsregeringens arbete i grunden effektiveras och reformeras. Landskapsregeringens roll måste stärkas framför allt i fråga om utvecklingsarbete och den politiska styrningen måste öka vilket förutsätter att uppgiftsfördelningen mellan ministrarna och förvaltningen klarläggs. Förvaltningen ska handha myndighetsutövningen och lagtillämpningen vilket bland annat innebär att avsevärt färre beslut bör fattas i landskapsregeringens plenum. Besluten i plenum bör ersättas av tydlig lagstiftning samt klara principbeslut som förvaltningen därefter har att följa i fråga om exempelvis beviljande av olika tillstånd. Ett sådant tillvägagångssätt ökar förutsägbarheten för medborgarna samt tryggar rätten till likabehandling. Ett ytterligare vägande skäl för att slopa ersättersystemet i lagtinget är att det genast efter valet ska stå klart vilka som sitter i lagtinget. Det att lagtingsledamöter som fått stort stöd av väljarna måste frånträda sitt uppdrag och den makt som tillerkänts dem av väljarna när de blir ministrar är i grunden fel sett ur ett demokratiskt perspektiv. Dessa ersätts med ledamöter, med ofta väsentligt lägre röstetal, ledamöter som egentligen inte har folkets förtroende. Dessutom beaktas ersätternas osäkra situation vilket inte längre är ett problem.

Lagtinget skulle i ett sådant scenario fortsättningsvis bestå av 30 ledamöter men bestämmelsen i gällande lagtingsordnings 6 § enligt vilken den som valts till ledamot av landskapsregeringen ska frånträda sitt uppdrag som ledamot av lagtinget för den tid uppdraget i landskapsregeringen varar, skulle utgå. Ledamöterna i landskapsregeringen skulle förbli medlemmar i lagtinget men inte kunna vara medlemmar i utskott. Detta innebär en relativt stor ekonomisk inbesparing.

En reform enligt ovan förutsätter att landskapsregeringens arbete i grunden effektiveras och reformeras, sålunda behöver den regering som tillträder efter valet i oktober 2011 revidera sitt sätt att arbeta. Lagtingets arbete behöver också organiseras så att det möjliggör för ministrarna att delta i så stor utsträckning som möjligt i debatten och fattandet av avgörande beslut.”

Undertecknad anser att ovanstående argument fortsättningsvis står sig väl, och att lagtinget borde besluta att avskaffa ersättersystemet samt genomföra de organisatoriska förändringar det föranleder.

Med anledning av det ovanstående föreslår jag

att lagtinget beslutar att 7 § i lagtingsordningen får följande lydelse:

7 §

Valbarhet och inskränkningar i rätten till lagtingsuppdrag

Valbar i lagtingsval är varje röstberättigad som inte är omyndig eller som innehar en militär tjänst. Förlorar en ledamot sin valbarhet, upphör hans eller hennes uppdrag som ledamot av lagtinget

Mariehamn den 16 mars 2015

Anders Eriksson